

Sári László

Pipafüst

Dr. Papp György: Pipafüst

„De jaj! aki egyszer van és kezdett lenni,
Örök halál annak semmiségbe menni."

„Míg az eszköz megvan, addig kergessünk célt,
S aki a célig ért, az nem hiába élt."

Csokonai Vitéz Mihály

Mintha éppen Csokonai sorai ihlették volna ennek a szokatlan, zavarba ejtő kötetnek a címét, és persze a történeteit is. Mi ez a könyv tulajdonképpen? Miféle felismerésekre és következtetésekre juthatunk vele? Mi az, hogy *Pipafüst?* Azonnal felteszi magának a kérdést az olvasó, amint a kezébe veszi, és végigfut a szeme a tartalomjegyzéken. Mit akar mondani? Mit vár tőlem a Pipafüst?

Első gondolat…, Amire szívesen emlékszem, Visszapillantó, Egy ember élete, Jár neki a nyugalom, Uram!, Szolid alku a halállal, Vadászfohász, A professzor Platónnal tart, Életpályám… Többek között ilyen fejezetcímek igazítják el az olvasót, ha eligazítják. Akár igen, akár nem, erősen közéjük kívánkozik Csokonai *Halotti verse*inek az a fejezetcíme is, amely alatt a fenti, mottóként idézett verssorok is olvashatók.

Rémítő s vidító kétségek – ezzel a címmel foglalja össze az emberéletről érlelt gondolatait Csokonai Vitéz Mihály, és a Pipafüst olvasása közben is mintha mindvégig „rémítő és vidító kétségek" támadnának bennünk. Eközben pedig azt is joggal gyaníthatjuk, hogy pontosan efféle kétségek között születtek meg e kötet írásai is. Az biztos, hogy a fejezetcímek először elbizonytalanítanak minket, majd becsalnak a történetek, a gondolatok és az érzések labirintusába. Aztán vagy kijövünk onnan, vagy nem. Ám, az sem biztos, hogy mindenképpen szabadulnunk kell rémítő és vidító kétségeinktől, nem ritkán sokkal többet ér a titkok és a kétségek barátsága, mint a szabadulást követő bizonytalanság, tanácstalanság, a „hogyan tovább" kérdése.

Miféle pipafüst?

„Kedvenc örömömben vagyok elkényeztetve" – állítja kötetének elején a szerző, de nehogy túlzottan örömtelinek véljük első gondolatát, és valamiféle felhőtlenségre merjünk gondolni, mindjárt hozzáteszi: *„Az élet olyan, mint a pipafüst. Egy darabig élvezed, néha kicsit csíp, aztán elillan…"*

Na hát, ilyen pipafüstről van itt szó, nem az élvezetek felhőtlen és tartós felső fokáról. Azért persze efféléről is, nem szabad, hogy az illanások, a múlások minden örömünkre rávessék árnyukat. *„A könyvben található novellák egy jelentős része szerénytelenül személyes élményeimmel kapcsolatos. A bátorságot talán onnan nyertem, hogy azt gondolom, ha ezek a dolgok nekem érdekesek voltak, akkor talán azok lesznek másnak is"* – folytatja ajánlását a szerző, és hogy mit remél, mi lesz ebből a szándékból, azt két szóban foglalja össze: amint az írás, úgy az olvasás is legyen *„csendes luxus"*.

Ezután pedig elkezdődik a történetek hosszú sora. Diákélet, diákcsínyek, iskolai pillanatok, tanárportrék, sport, nyári zsiványságok, felvillanó balatoni képek, azután hírtelen komolyabbra fordul a mese: orvosegyetem, utazások, Amerika, majd itthoni szárnyalások, siker, világhír, magánélet, az élet csúcsán mindenütt. Nagy kérdések a fennmaradás kétségeinek sűrűjében, család, barátságok, munkatársak, mesterek, tanítványok, mindig minden a társak legszorosabb együttműködésétől övezve, békességben. Mondhatjuk, hogy mindez nem más, mint az élet művészete, másképpen szólva: a Csokonai által költőien említett – megkezdett és folyamatossá lett élet – vagyis a „levés" fenntartása, a megmaradás életveszélyes, „rémítő és vidító" játszmája.

A gondolat

És mindez – kötelezően és minden pillanatban – a józanság, a mérlegelések, a mérték óvásában, biztonságában. Mert mire való az írás, a megszólalás, a társak felé fordulás? Arra, hogy mindannyiunk életében alkalmazható, „használható" történeteket mondjunk egymásnak, felismerjünk létfontosságú életvezetési szabályokat. És mi más lenne ezen az úton használhatóbb a józan gondolatoknál, a helyes döntések tudományánál?

Messzire juthatunk ám innen: a szélesebb olvasóközönség is mindenkor és mindenütt elvárta írástudóitól a felemelő vagy lesújtó („rémítő és vidító") tartalmakat, még a legjelentéktelenebb élethelyzetekről szólva is. Tudták, hogy a legfőbb érték a gondolat. Tiszteletlenség úgy tartani szóval a ránk figyelő társakat, hogy nincs számukra érdemes mondanivalónk. A *Pipafüst* szerzője jól tudja, hogy ez

mindenekelőtt tisztesség kérdése. A beszélőnek minden helyzetben kötelessége a dolgok általános és magasabb felfogására törekedni. Mindenfajta érintkezésnek, emberi kapcsolatnak ez az alapszabálya.

Ezért emeli meg a szerző – még a legjelentéktelenebbnek látszó történeteinek a végén is – a tétet, ezért jut el – még az alapvetően szórakoztatónak szánt anekdotáinak a végére is – valamiféle általános érvényű következtetésig, kijelentésig, „poénig". Nagy erény, ritkán találkozunk vele. Ha nem így ér véget a mese, jobb, ha meg se szólalunk, minden szavunk csak önfeltárás, szépelgés, tolakodás.

Az emlékezet

Az emlékezet én vagyok – mondhatná szabadon bármelyikünk, aki egy kicsit is ad magára. Azért fontos az emlékezet, hogy amikor majd visszatekintünk, meglássuk magunkat, emlékezzünk magunkra. Tudjuk, hogy voltunk, és tudjuk, hogy kinek az életét éltük. Ezért kellett összeszedegetni és megírni a *Pipafüst* történeteit is. Mindannyiunknak számba kellene venni a múltunk eseményeit, és elgondolkodnunk egyikmásik fordulaton. Meg aztán az út végén ezek a történetek képezik majd minden vagyonunkat. Semmi más.

Létezzenek hát elevenen az emlékek! Létezzenek történetek és létezzenek bennük a társak, az emberek, még ha átalakította is őket az emlékezet. Hiszen mi magunk sem vagyunk már azok, akik valaha voltunk. Mindenáron őrizni kell a képeket. Akár valódiak, akár hamisak. Amikor magadra maradsz, a múltad lesz minden, amit a Semmivel szembeállíthatsz. Ez még az enyém, mondhatod a Semminek. Ő meg azt mondja: igen, ez még a tied valóban, de a jövő már az enyém. Ha nem létezne az emlékezet, kifosztva állnál a Semmi előtt. Elnyelné minden időd, mint az örvény. Ezért kell őrizni a képeket. A *Pipafüst* ennek a nemes megőrzésnek nagyon szép, személyes példája.

Dr. Papp György: Pipafüst
szerkesztette: Dalia László
Budapest, 2025